Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 17 (3532) Варшава, 27 квітня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

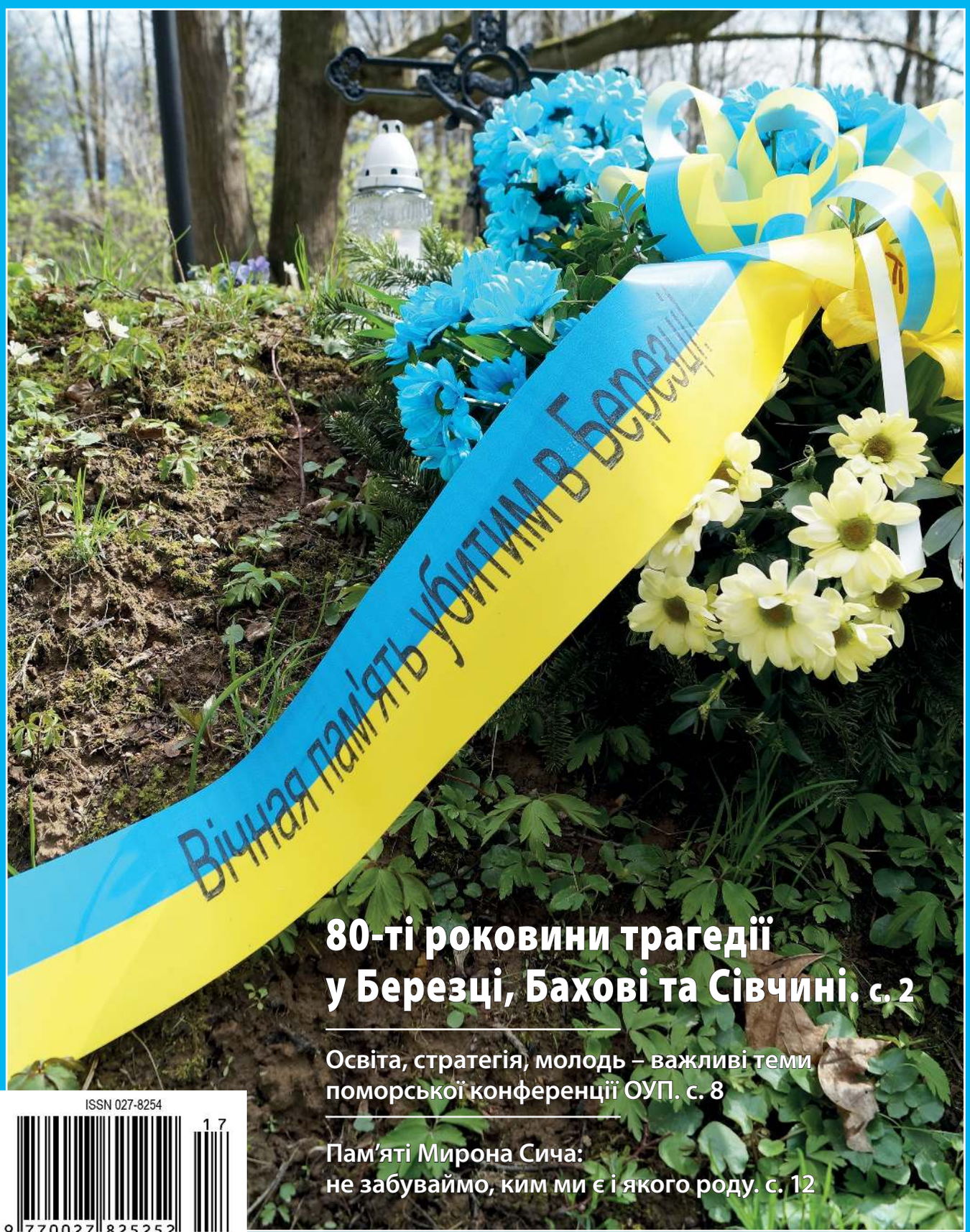

80-ті роковини трагедії у Березці, Бахові та Сівчині. с. 2

Освіта, стратегія, молодь – важливі теми поморської конференції ОУП. с. 8

Пам'яті Мирона Сича: не забуваймо, ким ми є і якого роду. с. 12

Фото Павла Лози

ISSN 027-8254

eprasa.pl dd47dd8e58

Біля могили у Березці

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

80-ті роковини трагедії у Березці, Бахові та Сівчині

На колишньому греко-католицькому цвинтарі в Березці, а також селах Сівчина та Бахів, що розташовані в Перемиському повіті, відбулося вшанування пам'яті мирних мешканців, убитих 11 квітня 1945 року. Ще цьогоріч у Березці планують спорудити пам'ятник на братській могилі, де спочили українці.

Саме з цього місця 12 квітня розпочалися відзначення, які організувала Спілка українців – «Пам'ять і спадщина». Після молитви, котру очолив греко-католицький парох Гломчи й Сянока отець Адріан Лихач, присутні поклали біля могили вінки та запалили лампадки.

– Це були масові вбивства цивільних жертв так званого польсько-українського протистояння. Тільки на Надсянні сіл, де загинуло десятки людей, існує майже тридцять. А місцевості, на які були скоєні напади, – це вже десятки сіл, – говорив Олександр Стець, голова Спілки.

Після цього він зачитав біля поховання прізвища всіх жертв. Наймолодша з них – немовля. Найстаршій людині було понад 80 років.

– Думаю, що кожного року їхні прізвища повинні тут звучати. Ми це їм винні. Тип паче, що за останні роки відбувалися такі випадки, що спочилих українців було позбавлено їхньої ідентичності. Збито й знищено їхні імена та прізвища на надмогильних дошках, – згадав Олександр Стець, маючи на увазі кільканадцять українських пам'ятників у Люблінському та Підкарпатському воєводствах, що від 2014 року зазнали актів вандалізму та руйнувань.

Своєю чергою присутній на відзначеннях Святослав Шеремета, голова комісії з питань культури, інформаційної політики та промоції у Львівській обласній раді, подякував українській громаді в Польщі та організаторам за піклування про такі місця.

– Дякую тим, хто пам'ятає, хто шанує, хто докладає зусиль, щоб українська пам'ять була, щоб ми пам'ятали, – зазначив Святослав Шеремета. – Справді, до того часу, поки ми пам'ятаємо, є українська історія, є українці. Переконаний, що так буде завжди.

Представник ЛОДА упевнений, що після закінчення війни в Україні українська сторона буде приділяти більше уваги місцям пам'яті.

Далі учасники відзначень, серед яких були гості з Канади, помолилися біля спільної могили жертв сіл Бахів та Сівчина. Але не всі змогли туди доїхати, тому що у двох машинах учасників вшанувань, зокрема автівці отця Адріана Лихача, були порізані шини.

– Не викликає жодних сумнівів, що це не був випадок. І треба про це сказати, бо такі зловмисники набиратимуться сміливості, – зазначає голова Спілки українців – «Пам'ять і спадщина».

Над справою зараз працює поліція.

Чи жертви ще лежать у центрі села?

– У 90-х роках історик Богдан Гук з учнями української школи у Перемишлі їздив по цвинтарях Перемищини й прибирав їх. Богдан величезну роботу зробив. Тоді, у 1999

Олександр Стець

Святослав Шеремета

eprasa.pl dd47dd8e58

році, було насипано на могилі у Березці курган, – розповідає Степан Боднар, член Спілки українців – «Пам'ять і спадщина», який водночас є головою Громадського комітету з вшанування цивільних жертв у селі Березка.

У братській могилі, за підрахунками членів організації, поховано не менше 180 українських мешканців села. Нагадаємо, що вони були вбиті 11 квітня 1945 року відділом польського підпілля під командуванням Романа Кісєля, позивний «Семп».

За словами голови Спілки Олександра Стеця, те саме сталося з 26 мешканцями Сівчини та 72 українцями з Бахова. Найбільше сумнівів сьогодні викликає, де поховані жителі Бахова.

Про події 80-річної давнини та поховання жертв у Бахові можна прочитати, зокрема, у спогадах Анни Кураж (до шлюбу Пізьо), котра народилась у цьому селі в 1922 році: «Найбільше убитих було коло потічка Лібери, котрий пливе посередині села. Там назганяли людей і вбили, а було тих людей 17. А всього вбитих було з 80 чоловік. Тих з-над потоку поховали недалеко в одній ямі».

Коли 1971 року в центрі села почали будувати школу, на місці, де мала бути шкільна криниця, знайшли людські останки. Їх усі повинні були перенести на колишній греко-католицький цвинтар. Однак голова Спілки не впевнений, чи спочивають вони сьогодні у братській могилі.

– За кілька днів до того, як ми поїхали на відзначення, я прочитав у інтернеті, що з усіх жертв, похованих у центрі Бахова, лише останки двох людей були перенесені на цвинтар у 1971 році, – каже Олександр Стець. – Усі та двоє – це різниця. Тому, можливо, більшість похованих у центрі села там і до сьогодні.

Варто додати, що Спілка українців – «Пам'ять і спадщина» деякий час тому звернулася до Українського інституту національної пам'яті з переліком місць для потенційних ексгумацій. Одним з перших у списку є саме Бахів.

Спільно під ковчегом

Повертаючись до цвинтаря у Березці. Сьогодні територія кладовища, власником якого є Українська греко-католицька церква у Польщі, – прибрана. Це завдяки Спілці українців – «Пам'ять і спадщина». Її члени минулого року почали роботу з облаштування території, але на цьому їхні плани не завершуються.

– Зараз чекає нас справа увіковічення, – говорить Степан Боднар.

Над пам'яткою хочуть зробити курган, де височитиме ковчег із хрестом.

– Це має символізувати знищену церкву, яка була тут, на території кладовища. Тому в проєкті – перехилений хрест. Думаю: ці люди, які поховані у спільній могилі, були вірянами цієї святині, – зазначає Юрій Левосюк, автор проєкту пам'ятника. – На ковчегу має бути хрест. Це автентичний хрест з цієї церкви.

Відповідні документи щодо встановлення пам'ятника на братській могилі отримали не лише Інститут національної пам'яті, а й воєводський реставратор пам'яток.

– У мене є досвід роботи з увічненням жертв села Горасць у Любачівському повіті (пам'ятник на кладовищі, присвячений понад 170 українцям, убитим у селі 6 квітня 1945 року – прим. ред.). Там справа тягнулася десять років. Але, попри мій досвід з Горайцем, вважаю, що у Березці на спільній могилі повинен бути пам'ятник, – зазначає Степан Боднар.

Юрій Левосюк та отець Адріан Лихач

На першому плані Степан Боднар

За його словами, робота рухається у доброму напрямку. У планах – ще цього року зробити й поставити пам'ятник.

– Тепер будуть потрібні кошти на його виготовлення. А будуть вони немалі, – заохочує фінансово підтримати ініціативу голова Громадського комітету з вшанування цивільних жертв у селі Березка.

***

Кошти на спорудження пам'ятника можна надіслати за такими банківськими реквізитами:

Stowarzyszenie Ukraińców Więźniów Politycznych i Represjonowanych w Polsce
ul. Kosciuszki 5, 37-700 Przemyśl
Nr konta: **02 1240 2568 1111 0011 3268 7730**
Призначення платежу (Tytutem): **Berezka**

Біля могили у селі Сівчина

eprasa.pl dd47dd8e58

78-ма річниця акції «Вісла»

Цього року відзначаємо вже 78-мі роковини акції «Вісла». Оскільки цьогоріч 28 квітня припадає на понеділок, імовірно, громада вшановуватиме пам'ять депортованих українців насамперед у неділю під час спільних молитов та на богослужіннях.

Нагадаємо, що розпочалася акція «Вісла» 28 квітня 1947 року, коли 17 тисяч солдатів Війська Польського взяли в кільце триста населених українцями сіл у Лісь-кому, Сяніцькому, Перемиському та Любачівському повітах. Людей, яких готували до виселення, часто від-правляли на кільканадцять днів до мінітаборів – пунктів збору. Усього протягом трьох місяців з території трьох воєводств південно-східної Польщі, тобто 22 повітів, примусово було переселено на північні й західні землі 140 тисяч українців, польських громадян. Їх було розсе-лено по території дев'яти воєводств. Між 28 квітня й 15 серпня виселено 33 тисячі родин із 1244 місцевостей на південному сході польської держави. Перший транспорт із депортованими українцями вирушив 29 квітня зі стан-ції Щавне-Куляшне (Сяніцький повіт). Частина пересе-ленців, щоб дістатися залізниці, мусила подолати шлях у кількадесят кілометрів.

Виселення українців, а також попередні збройні дії при-звели до спустошення та руйнування економіки півден-но-східних територій Польщі. Під час переселення 2781 українець потрапив до Центрального табору праці в Явож-ні. Померло в таборі 162 людини.

Прибирання могил українських воїнів у Любліні

Напередодні Проводів, тобто першої неділі після святку-вання Великодня, Українське товариство у Любліні запро-шує прибирати могили воїнів армії Української Народної Республіки. Розташовані вони на православному кладови-щі на вулиці Липовій в Любліні.

«Всіх, хто хоче включитися у порядкування могил укра-їнських воїнів, запрошуємо до спільної праці», – пропону-ють приєднатися до ініціативи члени УТ.

Початок прибирання – 26 квітня, субота, від 12 години.

Зустріч – біля цвинтарної церкви на православному кла-довищі, вулиця Липова.

Сьогодні з кількох десятків могил, які були на цвинтарі, залишилося тільки тринадцять. У 2001 році на кладовищі відкрили пам'ятник воїнам армії УНР.

Від років це місце прибирають члени Українського това-риства в Любліні, головою якого є доктор Григорій Купрія-нович.

Що у квітневому випуску «Теленовин»?

Квітень – час, пов'язаний з акцією «Вісла», але автори випуску програми «Теленовини» за цей місяць не говори-тимуть безпосередньо про примусове переселення. Вони запропонують теми, як розмова зі Станіславом Крицін-ським про його крайню книгу «Низькі Бескиди у фотогра-фіях Станіслава Крицінського» та загалом про його зустріч із цими «поукраїнськими» землями. У випуску почуємо теж про кривульки Терези Василів та її Команчу.

Тим часом Боґуміла Бердиховська, польська публіцист-ка, яка спеціалізується на історії України XX століття та польсько-українських стосунках, розповість про те, що було в основі ворожого ставлення до українців у той час, коли в Польщі жила лише національна меншина, і як воно передалося хвилям міграцій українців з України, котрі пе-реселялися до Польщі. Автори «Теленовин» говоритимуть також про симпатію до українців.

Ще одне питання, над яким працювала редакція у квіт-невому випуску, стосується днів 8-9 травня, на які в Києві організовували святкування перемоги. Автори програми згадуватимуть про те, що українці спочивають і на радян-ських цвинтарях Польщі.

Нагадаємо, що на польських екранах ця україномовна телепередача з'являється вже понад чверть століття. Ви-пуски «Теленовин» за попередні місяці можна подивитися на сайті телебачення regiony.tvp.pl (Telenowyny).

Квітневий випуск «Теленовин» вийде в ефір 26 квітня о 8:20 на каналі «TVP3».

Розпочала діяльність робоча група зі співпраці з громадськими організаціями

15 квітня у Варшаві розпочала роботу Робоча група з пи-тань взаємодії з неурядовими організаціями при міграцій-ній групі Міністерства внутрішніх справ та адміністрації. У зустрічі взяли участь фонд «Український дім» та його пред-ставниця Мирослава Керик і голова Перемиського відділу ОУП Ігор Горків. На зустрічі українці виступили як пред-ставники Коаліції меншин та мігрантських організацій.

Під час зустрічі в будинку МВСіА її учасники, серед іншо-го, обговорювали «Програму реалізації міграційної страте-гії Польщі» та фінансовий стан неурядових організацій, які підтримують біженців та мігрантів. Це була перша із серії зустрічі робочої групи. Чергову заплановано в травні.

Варто додати, що звіт, опублікований у березні Бан-ком державного господарства (Bank Gospodarstwa Krajowego), показує: вартість допомоги, виплаченої за програмою «Сім'я 800+» для дітей біженців минулого року, становила 2,8 мільярда злотих. Тим часом надхо-дження до державного бюджету від емігрантів з Украї-ни налічують 15,21 мільярда. Згідно зі звітом, мігранти з України роблять внесок у зростання ВВП Польщі від 0,5 до 2,4% щорічно, що свідчить про їхній значний вплив на економіку польської держави.

Фото з фейсбук-сторінки Мирослави Керик

eprasa.pl dd47dd8e58

Маріуш Сава нагороджений орденом Православної церкви в Польщі

13 квітня історика доктора Маріуша Саву нагородили орденом Марії Магдалини III ступеня. Це найвища відзнака Польської автокефальної православної церкви (ПАПЦ).

У обґрунтуванні, розміщеному на офіційному сайті церкви, йдеться: «Пану Маріушу Саві за безкомпромісний шлях до історичної правди та її поширення, турботу про спадщину й етнічну свідомість мешканців Холмщини та піднесення цвинтарів Холмщини з темряви забуття».

Як написано у звіті з події на офіційному сайті ПАПЦ, історик коротко подякував за цей «гарний і несподіваний жест Православної церкви», зазначивши, що поділиться враженнями від події зі своєю родиною та громадою Холмщини.

Під час церемонії православний архиєпископ люблінський і холмський Авель, який вручив відзнаку, також згадав про найновішу книжку науковця – «Постріли – як зернятка вервиці».

Нагадаємо, що це видання є першою книгою про найбільший злочин підрозділів Армії Крайової й селянських батальйонів (Batalionów Chłopskich), вчинений щодо українського цивільного населення під час гітлерівської окупації. Тоді, 9-10 березня 1944 року, в Сагрині та інших селах Грубешівського повіту від рук польського підпілля загинуло понад 1200 мирних мешканців. Книгу присвячено не лише самому злочину. Вона містить і розповіді про сучасність – Сагринь, вшанування пам'яті, суперечки навколо пам'ятника, що тривають до сьогодні тощо. Історик працював над темою злочину в Сагрині та інших селах з 2014 року.

Майстер-клас писанкарства у Щеціні

12 квітня у щецінській домівці відбувся майстер-клас з виготовлення писанок. Як повідомлено на фейсбук-сторінці місцевого відділу ОУП, у заняттях взяло участь понад 50 осіб. Більшість з них – це учні пунктів навчання української мови та релігії. Зустріч підготували членкині управи міського гуртка Об'єднання Анна Роса та Івона Ковальчук, а сам майстер-клас вели Діна Біломар та її сестра Антоніна.

Фото з фейсбук-сторінки Щецінського відділу ОУП

Молодіжний форум у Старґарді

12-13 квітня на півночі в Старґарді відбувся З'їзд молоді Вроцлавсько-Кошалінської єпархії УГКЦ. Про це повідомлено на сайті єпархії.

«Підготовка до з'їзду підняла цілу невелику парафію Старґарда. Більшість парафіян були задіяні у Свято. Хто готував харчі, хто послуговував два дні при кухні, хто відкрив свої доми на нічліг і сніданки для молоді», – написано у дописі. Як зазначено, підготовка декорацій, матеріалів для праці, а також торбинок з логотипом міста з подарунками – це робота місцевої молодіжної спільноти.

Більшість священників єпархії приїхала до Старґарду разом з молоддю. Усіх учасників було приблизно 60. Інтеграційні заходи провела Івона Марцішак, до яких долучилася не тільки молодь, але теж священники й владика Володимир Ющак. Молодь мала теж нагоду зустрітися з психологом, з яким розмовляла про самоприйняття й цінності.

«Аркан» став лауреатом воєводського огляду художніх колективів

Народний ансамбль танцю «Аркан» із Перемишля став переможцем обласного фіналу XVII Огляду дитячої сценічної творчості «Шкільні художні виступи».

Під час фіналу в Культурному центрі в Перемишлі, який відбувся 9 квітня, старша група колективу представила танець «Закарпатський кручений». Ансамбль переміг у категорії «танець». Огляд відбувся під почесним патронатом підкарпатського воєводи, маршалка Підкарпатського воєводства, підкарпатського куратора освіти, перемиського старости та мера міста Перемишль.

Нагадаємо, що історія танцювального ансамблю «Аркан» тісно пов'язана з відродженням діяльності української школи в Перемишлі. Сьогодні репетиції колективу проводять для двох вікових категорій – початкова школа і ліцей. Керівницею є Іванка Горків, випускниця «шашкевичівки».

Слід додати, що зараз у колективі танцюють не лише теперішні учні школи, але молодь, яка після закінчення навчання в українській початковій школі продовжує відвідувати інші середні школи міста.

Фото з фейсбук-сторінки школи

Для бібліотеки ПНІ передано чергові книжки

Наприкінці березня для бібліотеки Підляського наукового інституту було передано кількадесят книжок з приватної бібліотеки професора Василя Поскробка, який помер у 2021 році. Про це повідомлено на сайті інституту. Більшість переданих книжок присвячені гуманітарним наукам. Професор Василь Поскробко – родом із підляського Курашева, був визначним економістом, викладачем Білостоцького університету, наприкінці життя писав також літературні твори українською говіркою рідного села. Книжки передав бібліотеці ПНІ Андрій Поскробко, син професора.

Бібліотека Підляського наукового інституту нараховує вже понад тисячу видань.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl dd47dd8e58

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

США – росія

16 квітня Сполучені Штати проголосували проти резолюції ООН із засудженням війни проти України. На засіданні Генеральної асамблеї ООН це рішення підтримали 105 країн. Серед дев'яти країн, що проголосували проти, – росія, Білорусь, КНДР, а також Сполучені Штати. Представник США при ООН Джонатан Шрієр зазначив, що резолюція «повторює заяви щодо російсько-української війни, які, на думку Сполучених Штатів, не сприяють просуванню справи миру». «Ми сподіваємося, що Рада Європи і всі держави-члени ООН підтримають і посилять зусилля, спрямовані на досягнення всеосяжного і тривалого миру між росією і Україною», – додав він. Це вже другий випадок, коли США голосують разом із росією проти резолюції Генасамблеї із засудженням російської агресії проти України.

Треба зазначити, що напередодні Сполучені Штати відмовились разом із союзниками по G7 зробити спільну заяву із засудженням російської атаки на Суми 13 квітня, яка вбила 35 людей. Адміністрація президента США Дональда Трампа повідомила союзникам по G7, що не може підписати заяву із засудженням атаки, оскільки «працює над збереженням простору для мирних переговорів». Канада, яка цього року головує в G7, заявила, що без схвалення з боку США спільну заяву випустити неможливо. У заяві G7 планували оголосити, що удар по Сумах є доказом того, що росія сповнена рішучості продовжувати війну. Президент України Володимир Зеленський зазначив, що після атаки рф на Суми майже 50 країн і міжнародних організацій виступили на підтримку України. Трамп зі свого боку заявив, що йому сказали, нібито росія припустилася помилки в Сумах.

Речниця МЗС рф Марія Захарова впевнена, що завдяки контактам між росією і США Вашингтон став краще розуміти російські аргументи щодо «усунення першопричин української кризи». Захарова сказала, що рф продовжує «довірчі контакти» з американською стороною. «Ми зараз тільки на початку шляху», – додала вона.

Удар росії по Сумах стався через два дні після того, як владімір путін майже п'ять годин зустрічався зі спеціальним посланцем Трампа Стівом Віткоффом у Санкт-Петербурзі, щоб обговорити припинення вогню в Україні. Віткофф раніше називав свої переговори з очільником кремля «переконливими», а також згадував про «п'ять територій» України, які мають бути частиною «мирної угоди» з росією. Володимир Зеленський вважає, що посланник Трампа Стів Віткофф своїми заявами про можливе включення українських територій у «мирну угоду» поширює російські наративи. «Вважаю, що пан Віткофф прийняв для себе стратегію російської сторони. Вважаю, що вона дуже небезпечна, тому що він – свідомо або несвідомо, я не знаю – розповсюджує російські наративи», – сказав Зеленський. Крім того, коментуючи м'яку реакцію Дональда Трампа на російські удари по українських містах в останні тижні, президент України наголосив, що удар по Сумах не можна назвати «помилкою».

Зустріч у Парижі

17 квітня відбулася зустріч у Парижі, куди прибула українська делегація для переговорів із представниками «коаліції рішучих» (яка складається з трьох десятків держав на чолі з Великою Британією та Францією), а також – з представниками США.

Париж відвідали державний секретар США Марко Рубіо разом із посланником президента Стівом Віткоффом. Їх прийняв президент Франції Емманюель Макрон у Єлисейському палаці. На зустрічі йшлося про мирні переговори, спрямовані на припинення російської агресії в Україні, а також про роботу «коаліції рішучих». Макрон запросив взяти участь у дискусії також Джонатана Пауелла, радника з національної безпеки Великої Британії.

Міністр закордонних справ України Андрій Сибіга повідомив, що у французькій столиці пройшла зустріч між українською делегацією та представниками Франції, Німеччини та Британії. За його словами, в ході неї йшлося, зокрема, про повне припинення вогню, багатонаціональний контингент та гарантії безпеки для України. Як зазначили в Офісі президента України, у переговорах взяли участь дипломатичний радник президента Франції Емманюель Бонн, радник з питань національної безпеки прем'єр-міністра Великої Британії Джонатан Пауелл і радник з питань національної безпеки канцлера Німеччини Єнс Пльотнер.

Також про «дуже продуктивні» зустрічі в Парижі повідомив спецпредставник президента США з питань України Кіт Келлог. «Радий був зустрітися в Парижі з главою Офісу президента України Андрієм Єрмаком та міністром оборони Рустемом Умеровим. Дуже продуктивні зустрічі в Єлисейському палаці щодо зусиль, спрямованих на припинення українсько-російської війни», – зазначив він.

Меморандум щодо угоди про корисні копалини

17 квітня Україна та США підписали меморандум, який засвідчує намір фіналізувати й укласти угоду про корисні копалини, яка буде вигідна обом країнам. Про це повідомила міністерка економіки України Юлія Свириденко.

«Сьогодні зробили крок до спільної зі США Угоди про економічне партнерство. Україна і Сполучені Штати Америки підписали меморандум, який засвідчує конструктивну спільну роботу наших команд та намір фіналізувати й укласти угоду, яка буде вигідна обом нашим народам. Готуємо створення Фонду інвестицій у відбудову України. Відповідна угода відкриватиме можливості для значних інвестицій, модернізації інфраструктури та взаємовигідного партнерства України та Сполучених Штатів – саме з такою метою команди працюють над документом», – зазначила вона.

За її словами, цим документом сторони підтвердили «прагнення американського народу інвестувати разом з українським народом у вільну, суверенну та безпечну Україну». Попереду – ще фіналізація тексту угоди, її підписання та ратифікація парламентами.

Втрати українських військових

Американський мовник CBS News в рамах інтерв'ю з президентом Володимиром Зеленським повідомив, що за

eprasa.pl dd47dd8e58

час повномасштабної війни з росією загинуло до 100 тисяч українських військових.

Мовник озвучив кількість загиблих у програмі «60 хвилин», представляючи інтерв'ю з президентом. CBS News зазначив, що «росія щодня завдає ударів по українських містах. 1 700 нападів на школи, понад 600 дітей загинули, 780 медичних закладів зазнали нападів, 13 000 цивільних осіб загинули, і до 100 000 українських солдатів загинули».

В Офісі президента звернули увагу на те, що Зеленський під час інтерв'ю не називав цифри щодо втрат військових.

«Військові радники»

Євросоюз розмірковує над можливістю відправки «військових радників» в Україну для організації навчання військових. Про це заявила речниця Єврокомісії Анітта Гіппер на брифінгу 16 квітня у Брюсселі. Вона підтвердила, що питання надсилання військових з держав ЄС обговорювали 14 квітня на засіданні Ради ЄС у закордонних справах у Люксембурзі. «Дійсно, це питання обговорюється, але головне тут – підтримати Україну та максимально зміцнити її. Також тривають обговорення щодо адаптації до місії, але наразі я не можу поділитися додатковою інформацією», – сказала речниця Єврокомісії.

Вона відмовилася відповісти на питання, чи розгортання тренувальної місії ЄС на території України планується здійснити після встановлення перемир'я у війні росії проти України, чи це можливо під час триваючих військових дій.

Нагадаємо, що про плани ЄС направити в Україну «військових радників» вже говорив міністр закордонних справ Угорщини Петер Сійярто та представниця ЄС у закордонних справах Кая Каллас. Так, Сійярто наголосив, що ЄС може направити в Україну «військових радників» для тренування українських вояків, і що Угорщина виступає проти цього: «Вони (ЄС – прим. ред.) хочуть відправити до Києва військових радників – у рамках місії, яка була раніше створена для підготовки українських солдатів». Він нагадав, що Угорщина залишилася осторонь цієї місії, але у неї була основна умова – що така місія може діяти тільки за межами України. Військові інструктори ЄС не повинні проводити тренувальні програми для українських солдатів на території України, «оскільки це тягне за собою серйозний ризик ескалації війни», наголосив Сійярто. «Для нас це червона лінія», – додав він.

Висока представниця ЄС у закордонних справах Кая Каллас також згадувала про тренувальну місію, але без конкретики. «Ми маємо місію з підготовки українських солдатів, яка вже підготувала понад 73 000 осіб. Тому сьогодні ми також обговорили, що ще ми можемо зробити, коли йдеться про місії (тренувальні – прим. ред.). Чи повинні ми розширити мандат місій, які у нас є, щоб також зробити внесок у гарантії безпеки коаліції бажаючих?» – сказала вона.

Раніше також стало відомо, що Британія розглядає можливість розгортання військ на території України, головною метою яких буде негайне надання допомоги у тренуванні та відновленні українських збройних сил для стримування чергового російського нападу. Також «коаліція рішучих» на чолі з Францією та Британією заявляла, що працює над планом відправки місії в Україну для гарантування майбутнього «припинення вогню».

«Зони відповідальності» в Україні

Спецпосланник президента США Дональда Трампа Кіт Келлог в інтерв'ю The Times заявив, що Україна в рамках мирної угоди може бути розділена «майже як Берлін після Другої світової війни».

«Можна зробити так, щоб це виглядало як те, що сталося з Берліном після Другої світової війни, коли у вас була російська зона, французька зона, британська зона, зона США», – сказав він. При цьому Келлог припустив, що британські та французькі війська могли б взяти під контроль зони на заході країни в рамках «сил заспокоєння», а російська армія – на окупованому сході. Між ними були б українські війська і демілітаризована зона. Келлог вважає, що англо-французькі сили на захід від Дніпра, що перетинає Україну з півночі на південь і проходить через Київ, «зовсім не будуть провокаційними» для москви. На його думку, Україна є достатньо великою країною, щоб розмістити війська, які прагнуть забезпечити дотримання мирної угоди. Але самі США не надаватимуть своїх військових. Він припустив, що демілітаризовану зону у 18 миль можна запровадити вздовж існуючих ліній контролю на сході.

Спецпосланник президента США визнав, що путін «може не прийняти» пропозицію щодо зон контролю.

Щоб гарантувати, що англо-французькі та українські сили, підкріплені військами інших «коаліцій добровільних країн», не будуть обмінюватися вогнем з росіянами, Келлог сказав, що між українською та російською лініями повинна бути встановлена буферна зона. «Ви дивитеся на карту і створюєте, за відсутності кращого терміну, демілітаризовану зону (ДМЗ). Відведіть обидві сторони назад на 15 кілометрів кожна, це 18 миль», – пояснив він.

Після публікації матеріалу Келлог написав на своїй сторінці в соцмережі X, що стаття дещо спотворює його слова про можливий поділ України. «Стаття в Times спотворює те, що я сказав. Я говорив про сили стійкості після припинення вогню на підтримку суверенітету України. Говорячи про розмежування, я мав на увазі райони або зони відповідальності союзницьких сил, без участі американських військ. Я не мав на увазі поділ України», – заявив Келлог.

Мапа: The Times

eprasa.pl dd47dd8e58

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

Освіта, стратегія, молодь – важливі теми поморської конференції ОУП

Новою головою Поморського відділу Об'єднання українців у Польщі стала Марта Коваль. Водночас проблеми, винесені на обговорення під час конференції, мають універсальний характер, тому, правдоподібно, звучатимуть й на з'їзді організації у Перемишлі, що відбудеться невдовзі.

Марта Коваль є професоркою в Інституті англійської та американської філології Ґданського університету, де викладає курси з американістики та англійської мови. Окрім академічної діяльності, вона активно залучена до громадського життя української спільноти в Польщі, зокрема діяльності ОУП.

У зв'язку з новим постом Марта Коваль наголосила на потребі збереження і розвитку того, що було вже зроблено попередниками:

«Очевидно, що стартовий пункт є дуже високим. Моє завдання – продовжувати це, зміцнювати й розвивати. Особливо в освітній площині, бо викладання української мови – це наш нервовий вузол».

На її думку, майбутнє української мови в Польщі залежить не лише від підручників, а й від кваліфікації вчителів, залученості батьків і ширшої видимості української громади в публічному просторі.

Новообрана голова звернула також увагу на проблему політизації українського питання в Польщі. Вона вважає, що замість експлуатації теми українців у виборчому дискурсі політики мають сприяти створенню умов для конструктивної співпраці.

«Польська держава не є нашим ворогом, польська держава, польські державні інституції є нашими партнерами. Ми не завжди розуміємо одне одного, не завжди розуміємо пріоритети, але це питання діалогу, який повинен відбуватися постійно та активно», – підкреслила Марта Коваль.

На першорядність освіти звертала увагу й вчителька української мови з Битова Мирослава Ганаско. Вона підкреслила, що українські педагоги в Польщі часто залишаються сам на сам із викликами, які постають перед системою освіти для нацменшин. Вони можуть написати підручник чи розробити зошит вправ, але не взяти на себе їхнє видання.

«Я думаю, що ми, вчителі, дуже самотні у своїй боротьбі за українську школу та шкільництво, за підручники. Без підтримки Об'єднання українців у Польщі або юристів ми не зможемо нічого зробити самі», – підкреслила вчителька. Вона зауважила також, що децентралізація навчального процесу принесла певні можливості.

eprasa.pl dd47dd8e58

Це, наприклад, право вести уроки української мови у загальноосвітніх школах. Однак три години на тиждень не дозволяють якісно опанувати матеріал, а розпорошення учнів по різних навчальних закладах сприяє втраті колективної ідентичності.

«Діти не інтегруються з іншими й розмивається те, що колись було, те, що дає українська школа: інтеграцію, будування громади», – вказувала на чергові виклики Мирослава Ганаско.

У дискусії активну участь брав також член управи Богдан Путько, який наголосив на необхідності розробити довгострокову стратегію:

«Ми чомусь не вміємо зробити тривалу стратегію, яку не будемо міняти через кілька чи кільканадцять років, і визначити собі ціль, до якої прямуємо».

Тим часом, за його словами, українське середовище в Польщі досі перебуває в стані «романтизму», який був притаманний Східній Європі понад сто років тому, але нині вичерпався. Таке мислення, зосереджене на минулому, заважає бачити майбутнє і будувати його. Тому Богдан Путько вказував на потребу змін: пошуку професійних рішень, глибокого аналізу потреб громади, створення сучасних механізмів мотивації для молоді. Водночас, як він вважає, цей своєрідний, проте якісний аудит ми не спроможні зробити самі у вигляді «опитування людей під церквою». Це має бути дослідження, виконане професіоналами – організаціями чи науковцями.

«Звісно, потім ми мусимо самі знайти мотивацію до того, що хочемо робити», – додав Богдан Путько.

Про залучення молоді згадував також Петро Ярмола, який нещодавно став головою ґданського гуртка ОУП:

«Ми повинні шукати молодь, яка приїжджає до більших міст, створювати для неї можливості й середовище, де вона відчує себе частиною великої української родини».

Він закликав до відкритого діалогу з молодими людьми про їхнє бачення участі в організації, подолання страху формалізації членства й пояснення, що громадська активність не є тягарем, а радше – можливістю.

Своєю чергою голова гуртка в Лемборку Олександр Романко вважає, що серед головних завдань організації є сповільнення асиміляції. До того ж це стосується не лише меншини, а й громадян України, які сюди потрапили в результаті російської агресії.

«Війна призвела до того, що ми мусимо вдвічі більше працювати, щоб не піддатися асиміляції та допомагати Україні, робити все, щоб побороти москаля», – зазначив Олександр Романко. На його думку, завдання ОУП – не лише опікуватися спадщиною минулого, а й активно формувати майбутнє. Залучення молоді, розвиток лідерства, жива присутність української культури в щоденному житті – це ті інструменти, що можуть протистояти асиміляції. Завдяки танцю, пісні, цікавим зустрічам та практичній допомозі молодим людям, за словами лідера з Лемборка, варто створювати простір, де українське ставатиме цінністю і способом життя.

Учасники конференції на З'їзді хотіли б обговорити теж статутні врегулювання про присутність в організації громадян України чи зміну системи сплачування членських внесків, серед яких – пільги для молоді, що вступає до Об'єднання, та довголітніх членів. Було відзначено й те, що організація повинна мати членські квитки, які дозволяли б, наприклад, купувати дешевші квитки на платні заходи. ●

eprasa.pl dd47dd8e58

ГРОМАДА

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

«Мене тішить зміна поколінь»

Такі слова говорить Єлизавета Кремінська, підсумовуючи багаторічну роботу в ОУП. Згадує також свій прихід до організації і ділиться думками про актуальний її стан та виклики.

Учасники конференції дякують Єлизаветі Кремінській (справа) за її багатолітню працю

– Як ви долучилися до Об'єднання і стали головою відділу?

– Я з Білого Бору, а до Ґданська приїхала на навчання. У 1980 році потрапила до української домівки в Ґданську. Ще раніше – вперше відвідала Молодіжний ярмарок, у який закохалася і люблю його до сьогодні. Домівка стала для мене наче другим домом. Як молода дівчина, яка любить танці й спів, я одразу знайшла тут себе: танцювальний гурток, хор, театральна група. Це були важкі, сірі часи ще перед введенням воєнного стану та пізніше, у 80-х роках, але саме тут ми знаходили радість у можливості говорити рідною мовою, вивчати українські пісні, танці, історію. Попри те, що Українське суспільно-культурне товариство діяло під контролем служб, саме в цій організації ми вчилися суспільної праці, відповідальності та ініціативності. Для нас не було неможливого: хотіли створити театр – створювали з нуля. Саме тут я познайомилася з Павлом Кремінським, який умів працювати з усіма. Молодь його дуже любила. А коли Богдан Путько, тодішній голова, у 2004 році запропонував мені замінити його, я погодилася, маючи в пам'яті найкращі взірці з попередніх років. У 2007 році створено Поморський відділ і я також його очолила.

– Як згадуєте свої перші кроки на посаді?

– Я довго вагалася – рік або два, перш ніж остаточно прийняла рішення стати головою гуртка. Я ще до цього була активною: організовувала шевченківські концерти, возила дітей до Ельблонґа на дитячий фестиваль, проводила святвечори тощо. Здавалося, що нічого не зміниться – лише офіційно стану головою. Але швидко з'ясувалося, що це набагато складніше. Найперше постало питання домівки. Після кількох років боротьби довелося виїхати зі старого приміщення, і ми опинилися на вулиці Аксамітній 4А. Почалися формальні зміни: з'явилися дотації, а з ними конкурси, проєкти, звітність. Усьому цьому довелося вчитися з нуля. Згодом, саме завдяки дотаціям, ми почали фінансувати не тільки Ярмарок, але й діяльність домівки, садочки, мовні курси. Коли нам не дозволили проводити уроки української мови для наймолодших в неділю у школі, ми перенесли їх до домівки. Тут зараз працюють дві групи садочка. Батьки в цей час можуть зустрітися на каву чи чай. Традиційно в домівці відбуваються й «отрясини», Андріївські вечорниці, майстер-класи, презентації. Це щоденна, системна робота. Тож більше уваги треба було приділити нашій ґданській ланці, а гуртки в Слупську, Битові, Лемборку, Члухові, М'ястку, Рабаціні самостійно та успішно вели свою діяльність. Я тут була перш за все координаторкою деяких дій.

– Звідки тоді рішення залишити посаду голови?

– Я вже давно розуміла, що все не може триматися лише на одній людині. Потрібно було готувати зміну. І, на щастя, ми маємо сильну, активну команду, зокрема й молодь. Є кілька людей, які самостійно організовують заходи. Тож я вирішила: саме час передати обов'язки. Я також усвідомлювала, що після ще однієї моєї каденції молодь могла б роз'їхатися, втратити інтерес до громадської діяльності чи мати інші, зокрема родинні обов'язки. А ще – я вже у пенсійному віці, разом з чоловіком ми більше часу приділяємо онукам. Було трохи тривожно, але зараз я спокійна, бо молодь розуміє відповідальність. Дуже рада, що конференція обрала Марту Коваль новою головою, а її заступником Петра Ярмолу, який також є головою ґданського гуртка ОУП. Вони чудовий дует, який якісно продовжить нашу справу.

– Але ви не йдете повністю?

– Звісно, ні. Це не просто робота – це місія. Я залишаюся, допомагаю. Потрібно щось надрукувати, подати документи – я готова. Але вже без відповідальності, яка завжди була важким тягарем. З дотацій ми отримуємо близько 100 тисяч злотих щороку, а це велика відповідальність: треба звітувати, вести облік, подавати документи до Варшави. Вірю, що нова управа поділить обов'язки та їм буде легше. Наші гуртки у відділі доволі самостійні. Я ніколи не отримувала сигналів про якісь організаційні проблеми. Тому головна роль відділу – координація та інформаційна підтримка. Найбільше роботи – саме в гуртках, які сьогодні відкриті й для громадян України, що опинилися тут через війну. Серед них є митці, музиканти, вокалістки. У нас створюються ансамблі, проходять майстер-класи, плетуть маскувальні сітки, допомагають готуватися до вступу в мистецькі школи. Мене особливо тішить зміна поколінь, адже це ознака того, що наша робота не зникне. Прикладом тут, у Ґданську, є Молодіжний ярмарок, тобто JarmaRock FEST, організаторами якого є чергові команди молоді. Для них і для мене була велика честь приймати легендарних зірок української музичної сцени – Олега Скрипку і «ВВ», «ТНМК», «Скай», «Тартак», а також молодших талановитих виконавців – Jerry Heil, Dakh Daughters, Kalush Orchestra та багато інших. За рік ми будемо організовувати 50-й Ярмарок. Це, безсумнівно, великий успіх нашої громади. Доказ стійкої, послідовної, професійної роботи та привабливості української культури.

Насамкінець я дуже всім дякую за дотеперішню співпрацю і впевнена – далі все буде добре. ●

eprasa.pl dd47dd8e58

Степан МІГУС
Фото Тетяни Бакоцької

Уроки рідної мови – ініціатива від новоприбулої українки

Хоча між міністерствами освіти України й Польщі досі немає домовленостей про організацію навчання української мови для дітей воєнних біженців у польських школах, серед українців, які приїхали сюди після початку повномасштабного вторгнення, є люди, віддані рідному слову, котрі виступають зі своїми ініціативами.

Вчительки та учні (справа – Тетяна Бакоцька)

Кількість українських дітей шкільного віку, які нині перебувають за кордоном, становить 2,1 мільйона, приблизно 300 тисяч з яких мешкають у Польщі. Ці дані нещодавно оприлюднила заступниця міністра освіти й науки України Надія Кузьмичова. Вона підкреслила, що лише 358 тисяч із них продовжують навчатися в українських школах, наприклад, за допомогою дистанційної та інших форм освіти. Це означає, що лише така кількість юних українців, що залишили свій дім після повномасштабного вторгнення, вивчає й рідну українську мову. Інші, а можливо, більшість, можуть і не чути рідного слова, отже, й не вивчати української. Тому багато дітей і молоді, які походять із найбільш русифікованих місцевостей України, опинившись у Польщі, продовжують спілкуватися російською.

Хоча Надія Кузьмичова підкреслює, що «зусилля уряду і Міністерства освіти й науки спрямовані на те, щоб діти, які перебувають за кордоном, мали змогу долучитися до української освіти в різних її формах та мали доступ до всіх можливостей для продовження навчання», освітні відомства України й Польщі досі не уклали домовленості щодо уроків української мови в польських школах для українських дітей. Крім цього, попередній польський міністр освіти Пшемислав Чарнек, який у минулому прославився винятковим «україномовством», не лише не дозволив навчати українських дітей їхньої рідної мови в польських освітніх закладах, але й у пунктах навчання української мови, які, мовляв, призначені лише для польських громадян українського походження.

Попри це, частина дітвори та юнацтва з України все-таки знайшла собі місце за партами українських шкіл у Ґурові-Ілавецькому, Бартошицях, Білому Борі, Лігниці, а також Варшаві й деяких пунктах навчання української мови в інших місцевостях. З особливою шаною слід вітати тих батьків з України, які докладають усіх зусиль, щоб їхні діти мали все-таки шанси вивчати рідну мову в країні тимчасового перебування.

Одна з таких осіб – тележурналістка і україністка з Миколаївської області Тетяна Бакоцька, яка після смерті на фронті чоловіка Руслана опинилася в Ольштині з двома дітьми – п'ятнадцятирічним сином Михайлом і чотирилітньою донею Миросею. Українка є редакторкою миколаївської філії Національної суспільної телерадіокомпанії України, авторкою теле- й радіопрограм, сюжетів, статей на воєнну, екологічну, культурну, соціальну тематику, працює з європейською проблематикою. Публікувалась в українському тижневику «Наше слово», на всеукраїнських сайтах, як «Євроінтеграційний портал», та низці інших медіавидань. Ознайомившись з невтішними реаліями щодо забезпечення навчання української мови дітей українських воєнних біженців, вона вирішила організувати такі уроки в столиці Вармії та Мазур.

12.

Батьки та учні

eprasa.pl dd47dd8e58

Продовження з 11 сторінки

– В інтернеті я знайшла інформацію про програму «Ти в себе», де була можливість роздобути міні'грант сумою в три тисячі злотих, які можна призначити на власні потреби, щоб полегшити своє життя біженки, – розповідає Тетяна. – Моє зголошення було одним зі 174, котрі було подано на конкурс. Я стала однією з десяти власниць такого міні'ранту й вирішила призначити цю суму на навчання дітей воєнних біженців з України, які живуть в Ольштині.

До допомоги в організації таких уроків долучився Ольштинський відділ ОУП, звернувшись за згодою на їхнє проведення до мера міста Ольштин Роберта Шевчика. Цю ідею із розпростертими обіймами прийняла директорка Початкової школи № 2 Івона Ясінська. Ситуація складалася позитивно, адже в цій школі працює міжшкільний пункт навчання української мови для дітей місцевих українців – громадян Польщі, в розпорядженні якого є класи з повним оснащенням для вивчення саме цього предмета. Ідею Тетяни Бакоцької підтримали й вчительки цього пункту – Мирослава Четирба-Піщако та Сильвія Пєтночко.

Отримані гроші Тетяна призначила на підручники, допоміжну літературу для навчання й покриття оренди, чого вимагають закони. Дирекція школи нарахувала найнижчу орендну плату. Завдяки таким діям та матеріальній підтримці ольштинянина Степана Сахриня та автора цієї публікації навчання дітей біженців рідної мови буде проводитися не три місяці, починаючи від січня, як це було заплановано раніше, а до кінця цього навчального року.

На уроки приходить приблизно двадцять дітей, часто з батьками. Вчителька працює на громадських засадах. Вона не обмежується лише навчанням на основі підручників та допоміжної літератури. Користуючись інтернетом, доступним у класах, і відповідним устаткуванням, часто з'єднується з Україною. Онлайн-гостями учнів уже були уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінь, співачка Марійка Бурмака, яка зі сльозами на очах особливо вітала юних харків'ян, бо ж сама уродженка Харкова, та низка інших гостей з України й місцевих лідерів.

Зацікавлення серед біженців навчанням рідної української мови зростає. Однак, поки немає домовленостей між відповідними відомствами України, важко буде задовольнити всіх охочих. Ластівкою, яка обіцяє позитивні зміни, може бути помітне зацікавлення українських дипломатичних установ, котрі звертаються з проханням про інформацію на тему мережі чинних пунктів навчання української мови в Польщі, що могли б стати базою для навчання рідного слова для всіх зацікавлених, а не лише польських громадян. Для цього, однак, потрібні міждержавні угоди. Тут більшу ініціативу могла б проявляти насамперед Україна. Та й Об'єднанню українців у Польщі, принаймні організаційно, варто б активніше працювати з цим вагомим питанням. Місцеві гуртки ОУП мають, на жаль, обмежені можливості, оскільки не є юридичними суб'єктами. Але варшавським очільникам це не стоїть на перешкоді.

Мова – це теж зброя, тому всім українцям слід дуже відповідально поставитися до розв'язання проблем, пов'язаних із навчанням рідного слова. ●

СПОМИН

Степан МІГУС
Фото автора статті

Рік після відходу у вічність

Пам'яті Мирона Сича: не забуваймо, ким ми є і якого роду

«Кожен досягне щастя, даруючи іншим добро» – мотто такого змісту розміщено на плиті надмогильного пам'ятника Мирона Сича. Він любив не лише повторювати це за життя, але й втілювати у дійсності. Рівно через рік після смерті видатного діяча нашої громади відбулася заупокійна служба божа «за спокій Його душі», яка проходила в соборі Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ під омофором єпархіального голови єпископа Аркадія Трохановського. Після – на цвинтарі у Дивітах, на місці спочинку Мирона Сича, пройшла панахида з освяченням нещодавно встановленого над могилою пам'ятника.

Богослужіння тривало при заповненому храмі. Серед присутніх були теперішні й колишні учні Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому та частина вчительського колективу, самоврядники різних рівнів, ольштинські віряни. Разом з владикою співслужили отці Іван Галушка – ольштинський парох, Юліан Кравецький – бартошицький парох, Богдан Ситчик – лідзбарський парох, Станіслав Тарапацький – ольштинський священник, монахині. Депутатів Сейму РП на молитовному заході представляв депутат Януш Ціхонь, самоврядників – маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Марцін Кухцінський.

– Ще раз згуртував нас у цій святині на молитві блаженної пам'яті Мирон Сич, – підкреслив у проповіді владика Аркадій Трохановський. – Нашою молитвою у першу річницю від упокоєння хочемо вшанувати його особу і також дослухатися до того, що ще по смерті він хоче нам нагадати. Бог не забуває нікого, бо хоче, щоб кожна людина, яка відійшла у вічність, могла зайняти місце, котре він їй підготував. З християнського погляду наше людське життя – мандрівка, яка має свою мету. Це життя вічне. Віримо, що ми всі зустрінемося в цьому особливому місці, яке Бог нам обіцяв. Кожен із нас знає такі слова: «Людина так довго живе в наших думках, як довго залишається в нашій пам'яті». Ми як українська спільнота численно зібралися в храмі, щоб за християнським звичаєм вшанувати покійного в першу річницю його упокоєння. Ще раз разом заспівати йому «Господи помилуй» і «Вічная пам'ять». Це наша потреба серця, а також відчуття вдячності, тому що, можливо, нам за його життя не вистачило часу, щоб подякувати за щось,

eprasa.pl dd47dd8e58

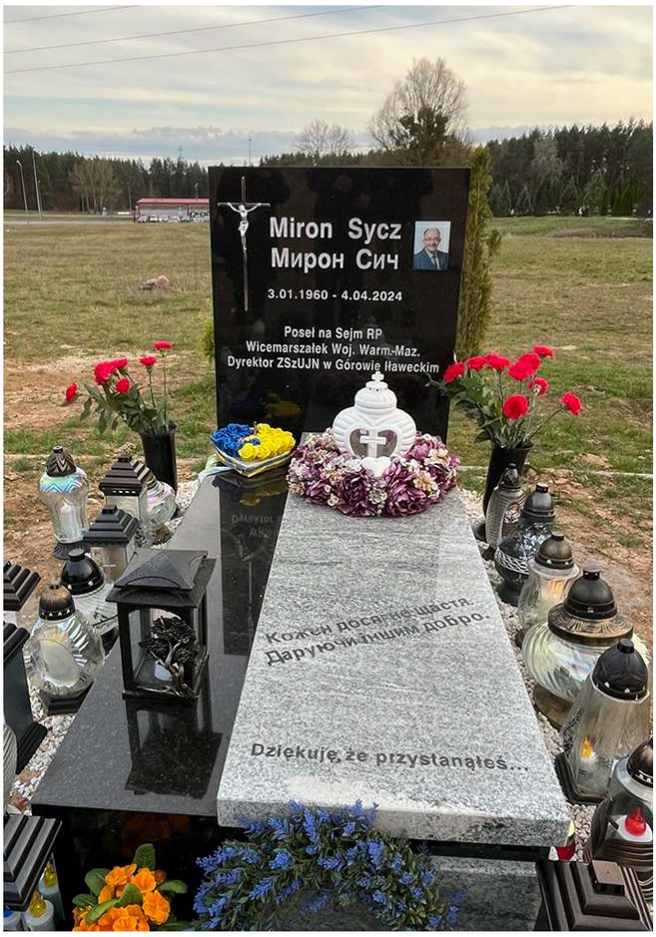

що він для нас зробив. Можливо, хтось щось обдумав і теж хоче подякувати, що Мирон Сич, однак, був присутній в наших думках. Цей час від хвилини упокоєння був сповнений спогадами, словами співчуття, а також відчуттям, що дійсність без покійного Мирона Сича стала іншою. Зродилися нові ідеї, щоб вшанувати його особу. За життя він написав свою історію, залишив нам свої ідеї, свого роду заповіт. Думаю: його великим бажанням було, щоб справа, яку він провадив, не пропала. Ці ідеї буде продовжувати нове покоління. Але, щоб їх втілювати в життя, також треба зрозуміти, яким було бажання покійного Мирона Сича. Вшановуючи його пам'ять та беручи до уваги те, що ми втратили дуже важливу для нашої спільноти людину, що ми можемо сьогодні зробити з його ідеями, дуже важливо плекати добре для нас, і за тим іти. Може, треба нам ще раз поставити собі питання: «А що тепер зробив би покійний Мирон? Якого розв'язання шукав би для нашої спільноти в непростий сьогоднішній час?» Якщо хочемо, щоб його справа продовжувалася і не перестала існувати, нам треба також подумати над тим, як зараз зберегти для майбутнього пам'ять про його особу. Дуже важливо, щоб ми на цій дорозі шукали єдності, дбали про українські справи. Треба також не забувати, ким ми є і якого роду.

Марія Ольга Сич, дружина покійного, дякуючи всім за присутність від свого імені та родини, не приховувала, що важко погодитися з відходом чоловіка й батька, але теж ініціатора створення школи та її довголітнього директора й опікуна. З печаллю згадала, що вороги, може, не так самого Мирона, а всіх свідомих українців, не перестають здійснювати атаки.

– Цей бруд ллється не лише на нього, вже від року покійного, але й на нас – його родину, школу, всіх, хто його підтримував, і на активних українців, – сказала вона.

Тим часом фактом є те, що обидві українські школи в Ґурові-Ілавецькому вже носять ім'я Мирона Сича, попри опір опозиції сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства, представленої партією «ПіС». Публічні урочистості з цієї нагоди відбудуться в Ґурові-Ілавецькому 14 червня цього року. На них директорка Марія Ольга Сич запросила всіх, кому не байдуже існування українських шкіл та пам'ять про їхнього зараз офіційного патрона.

Педагог, директор школи, голова сеймику, дворазово депутат Сейму РП і до смерті віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич за офіційними даними народився 3 січня 1960 року (насправді дещо раніше – у грудні 1959 року) в селі Остре Бардо. У 1984-му закінчив математичний факультет Вищої педагогічної школи в Ольштині. У 1984-1990 роках був керівником школи-інтернату та вчителем математики в середній школі в Ґурові-Ілавецькому. Він став ініціатором створення і співзасновником місцевого Комплексу шкіл з українською мовою навчання. Був директором цього освітнього закладу з 1990 до 2007 року. У міжчасі ініціював відкриття при школі Центральноєвропейського центру вишколу молоді, який працює для української та місцевої громади. Центр, серед іншого, організовує популярний фестиваль української культури «Еколомия». Мирон Сич як активіст Об'єднання українців у Польщі запропонував багато суспільно-культурних заходів української меншини на Вармії та Мазурах. Був делегатом Всесвітнього форуму українців у Києві. Активно працював для польсько-українського примирення. Мирон Сич теж співорганізував зустрічі щодо примирення Української греко-католицької та Римо-католицької церков. Від початку російської агресії активно і всесторонньо допомагав Україні. У 1998-2007 роках українець протягом трьох термінів обіймав посаду голови сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства. Тут запровадив Комісію нацменшин, яка досі є єдиним таким органом на рівні воєводських самоврядувань у Польщі. Був депутатом Сейму Республіки Польща 6-го та 7-го скликань, де став членом і головою Комісії національних й етнічних меншин. У липні 2015 року його було призначено заступником маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства. Після успіху на самоврядних виборах 2018-го знову отримав ту саму посаду, на якій працював до своїх останніх земних днів.

– Складно і важко дався нам цей рік без Мирона, – сказав після релігійних заходів маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Марцін Кухцінський. – Під час сьогоднішнього перебування в церкві я згадав слова, які висловив рік тому на похоронних обрядах. Важко про цю передчасну смерть висловлюватися і тепер. Я досі відчуваю, що він є надалі, правда, десь там далеко, підказує, що і як робити. І нехай так буде. Ми пам'ятатимемо про нього, бо ж тільки так можемо віддати йому належну шану. ●

eprasa.pl dd47dd8e58

Історичний календар

КВІТЕНЬ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Фото з Вікіпедії та з сайту uinp.gov.ua

1 квітня 1805 р. в містечку Оглав (нині – село Гоголів Броварського району на Київщині) в дворянській родині із давнім козацьким корінням народився Платон Тимофійович Борисполець, художник, приятель Тараса Шевченка.

Його батько, Тимофій Никифорович Борисполець, був відомим правником, зокрема працював прокурором у судах Київської губернії. Син же, за дворянською традицією, обрав військову кар'єру. Навчався у 2-му Кадетському корпусі в Санкт-Петербурзі, який закінчив 1823 року, отримав спеціальність офіцера артилерії. Служив в артилерії, одночасно працював у арсеналі та артилерійській технічній школі.

Він мав протекцію царського двору і міг зробити чудову військову кар'єру. Втім, для Платона на перше місце в житті вийшло його захоплення живописом. На правах стороннього учня він почав відвідувати класи Петербурзької академії мистецтв, у 1835 році був зарахований до класу батального живопису і невдовзі досяг неабияких успіхів.

«Платон Тимофійович вивчав малювання і живопис уривками, між службовими заняттями, і встигав так швидко, що інший, при абсолютно правильній постановці навчання, не випередив би його… Для нього були доступними фарби, образи, пейзажі, портрети, перспектива, акварелі, морські види, жанр, скульптура», – так згадував про нього скульптор Микола Рамазанов. 1839 року він остаточно зробив вибір на користь живопису, вийшов у відставку у чині підполковника і повністю присвятив себе улюбленій справі.

В Академії Платон Борисполець заприятелював із Тарасом Шевченком – вони разом навчалися у Карла Брюлова. У вересні 1841 року обидва художники взяли участь в Академічній художній виставці в Петербурзі, наступного року виконали оформлення Орловського кадетського корпусу та іконостасу однієї з церков.

1843 року Платон Борисполець виїздить у Західну Європу – Італію та Францію. У Парижі стає успішним художником. Саме там була у 1847 році написана відома картина «Проповідь Андрія Первозванного скіфам на березі Дніпра», яка нині зберігається в Андріївській церкві.

На жаль, під кінець життя у художника почалися проблеми із зором, а 1852 року він остаточно осліп.

У 1858 році повернувся до Петербурга, де знову зустрівся з Шевченком. Доживав життя самотнім.

Помер Платон Борисполець 14 липня 1880 року в Санкт-Петербурзі.

7 квітня 1880 р. – 145 років тому в Ямполі Харківської губернії (нині – Сумська обл.) народився Олександр Богомазов, лідер українського і російського авангарду, теоретик живопису та педагог, якого називали «українським Пікассо».

Батько художника був простим бухгалтером, служив на Янківському цукровому заводі Харитоненка і дослужився до купецького статусу. Матері хлопець майже не знав – вона покинула чоловіка й одружилася вдруге із заїжджим офіцером.

Навчався в гімназії, рано проявивши тягу до живопису. Утім, батько не схвалював його стиль, вважаючи це «мазнею», і наполіг, щоб хлопець закінчив Херсонське сільськогосподарське училище, де здобув фах агронома. Але мистецтво взяло гору: за підтримки дядька він випросив у батька дозвіл переїхати до Києва і вступити до Київського художнього училища. На той час йому був уже 21 рік.

У Києві Богомазов навчався в Олександра Мурашка та Івана Селезньова. Разом з ним вчилися майбутні зірки авангарду Олександра Екстер та Олександр Архипенко. У 1905 році навчання переривається: через участь у страйках його виключають з училища. Але талановитого студента запрошує у свою студію один з викладачів училища – Сергій Світославський. У цей же період Олександр Богомазов стає членом соціально-демократичної партії і починає працювати з журналом «Шершень».

Новий поштовх для творчості дає експедиція до Криму влітку 1908 року. Після Криму Богомазов робить спробу вступити до Московського училища, але провалює іспит. Деякий час він відвідує в Москві приватні студії Федора Рерберга і Костянтина Юона. Ці дві студії поєднували класичну академічну освіту зі знайомством з новітніми європейськими методами.

Після Москви художник знову повертається до Києва, зближується із провідними майстрами авангарду – Олександрою Екстер, Давидом та Володимиром Бурлюками, Михайлом Ларіоновим та іншими. Їхня спільна з іншими авангардистами виставка «Ланка» у 1908 році стає помітним явищем у мистецькому житті Києва.

У 1914-му Олександр Богомазов пише свій знаменитий трактат «Живопис та елементи», де обґрунтовує основи новітнього мистецтва як рух, динаміку, ритм. «Світ сповнений енергією руху і спостережливе око бачить динаміку навіть у статичному предметі („гора насувається", „рейки тікають", „стежка в'ється")», – переконував він. Цей трактат художник присвятив своїй дружині Ванді Монастирській, яка пізніше зберегла творчу спадщину художника від забуття.

У часи Української революції 1917-1921 років Олександр Богомазов з головою поринає у викладацтво, бере участь у виготовленні ескізів українських грошових знаків, керує оформленням свят у Києві, малює плакати, ілюструє дитячі книги. Стає одним із засновників Кустарного Товариства та Першої Артілі Художників, першим секретарем Профспілки художників Києва.

З 1922 року і до самої смерті від загострення туберкульозу, який здобув ще в роки революцій, Олександр Богомазов викладав у Київському художньому інституті

eprasa.pl dd47dd8e58

(нині Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури).

Помер 3 червня 1930 року. Після його смерті було створено Громадський комітет зі збору коштів та увічнення його пам'яті, але всі зібрані комітетом кошти були передані на будівництво літака «За Владу Рад» і на культурну роботу в колгоспі за місцем народження художника. Вдова художника разом з неповнолітньою дочкою залишилася без засобів до існування, але ніхто цим не поцікавився. З радянського мистецтва його ім'я було практично викреслене.

Довгий час спадщина Олександра Богомазова зберігалася в рулонах в тісній квартирці на Святошині, куди їх перевезла в часи нацистської окупації Києва вдова художника. А потім – у їхній квартирі на Вознесенському узвозі. Про нього згадали лише в часи хрущовської «відлиги», коли група молодих київських мистецтвознавців (Дмитро Горбачов, Леонід Череватенко та інші) відкрила це ім'я широкій публіці, добившись відкриття у 1966 році в Києві в Республіканському Будинку літераторів першої персональної виставки Олександра Богомазова.

Нині Олександр Богомазов є одним із найвідоміших художників-авангардистів світового рівня. У 1991 році в Тулузі відбулася його персональна виставка, до якої було видано каталог французькою мовою. Нині його твори експонуються в музеях і приватних колекціях Лондона, Нью-Йорка, Венеції, Цюріха, Токіо, Сан-Франциско, Загреба та інших міст світу.

14 квітня 1895 р. в селі Струсів Теребовлянського району в родині дяка народився майбутній режисер, педагог, діяч культури, один з провідних акторів театру «Березіль» Йосип Гірняк.

В родині було семеро синів і донька. Усі сини – Юстин, Юліан, Євген, Никифор, Омелян, Йосип, Володимир – отримали вищу освіту і здобули визнання. Никифор воював в Легіоні Українських січових стрільців, дослужився до майора, Володимир став відомим видавцем і громадським діячем, а Юліан – вченим у галузі хімії та фізики.

Йосип у 1905 році був прийнятий до Станіславівської гімназії, але через місяць, захворівши на трахому, змушений був припинити навчання. Вчився вдома, допомагали йому студент-репетитор та старші брати, у шістнадцять років закінчив Рогатинську гімназію.

А потім почалася Перша світова війна. Йосип з Никифором вступають до Легіону Українських січових стрільців, а згодом він долучається до трупи Театру УСС під керівництвом Євгена Кохаленка. У 1917 році Йосип лишається у Львові, здає іспити на атестат зрілості і вступає до Львівської ветеринарної академії.

Тут же, у Львові зближується з театром «Руська Бесіда». Ще в десятирічному віці в Коломиї Йосипу пощастило потрапити на виставу «Хазяїн» за п'єсою Івана Карпенка-Карого у постановці цього театру, і це лишило в його душі слід на все життя. Друзі радять хлопцю спробувати себе на сцені, і невдовзі він починає грати провідні ролі.

Суспільно-політичні події змушують знову взяти до рук зброю, однак театр теж нікуди не відпускає. Восени 1919 року в Проскурові (нині – Хмельницький), куди відступив в обозі Галицької армії, він знайомиться з акторами Гнатом Юрою, Василем Васильком, Павлом Долиною, Фавстом Лопатинським. У Вінниці до них приєдналися Авмросій Бучма, Мар'ян Крушельницький, Януарій Бортник. У 1920 році вони заснували театр імені Івана Франка. Пізніше частина трупи увійшла до мистецького об'єднання «Березіль».

З Курбасом Гірняк знайомиться в Києві, де спочатку грав у його «Молодому театрі», а згодом приєднався до трупи театру «Березіль», де став одним із провідних акторів, граючи як комічні ролі, так і трагічні. Зокрема, Гірняк грав у трьох зіркових виставах «Березоля» за п'єсами Миколи Куліша: «Народному Малахії», «Мині Мазайлі» й «Маклені Ґрасі».

У 1933 році почався сталінський розгром театру. Почалися репресії проти діячів української культури, заарештували Леся Курбаса, Миколу Куліша, інших театральних діячів. Гірняка теж арештували як члена контрреволюційної організації УВО (Українська Військова Організація). В обвинувальному висновку ДПУ значилося: «Гірняк з 1920 року був учасником контрреволюційного підпілля УВО. Входив до складу терористичної трійки (Гірняк, Курбас, Дацків), що готувала терористичний акт проти партійного керівництва України».

Судова «трійка» 21 травня 1934 року винесла вирок – 3 роки ув'язнення у виправно-трудовому таборі. Відбував покарання в концтаборі в селі Чиб'ю (Ухт-Печорські табори, Комі АРСР). До речі, в тому ж таборі перебував і письменник-сатирик Остап Вишня. Після закінчення терміну неволі залишився там як вільнонайманий.

Гірняку пощастило вижити. Перед війною він з дружиною, акторкою Олімпією Добровольською, повернувся до Києва, а навесні 1942 року виїхав до Львова, де продовжив грати на сцені Львівського оперного театру. Він засновує власну школу драматичного мистецтва, вперше на українській сцені ставить «Гамлета» Вільяма Шекспіра. З наближенням «других совітів» навесні 1944-го емігрував до Австрії, а потім до Німеччини.

Деякий час грав у театрі в таборі для DP-персон (глядачами були переважно українці, які тікали на Захід від радянської окупації). 1946 року створив власний театр-студію, із яким гастролював Європою, ставлячи п'єси українських авторів, заборонені на батьківщині. За рік переїхав до Нью-Йорку, де створив і очолив Український театр в Америці.

Свій досвід, особливо період «Березолю», описав у «Споминах», які вийшли друком у США 1982 року. Сам він вважав справою честі розповісти про репресованих друзів і колег та про діяльність українського театру, тим більше, що радянська пропаганда робила все, щоб стерти будь-які згадки про Розстріляне відродження.

Протягом життя Йосип Гірняк зіграв понад 170 ролей у театрі та поставив 65 вистав. Він також знявся у фільмі «Вендетта» (1924), поставленому Лесем Курбасом на Одеській кінофабриці ВУФКУ. З 1956 року працював диктором і продюсером української редакції радіо «Свобода».

Помер 17 січня 1989 року в Нью-Йорку. Похований на українському цвинтарі святої Марії у Філадельфії.

eprasa.pl dd47dd8e58

Андрий КСЕНИЧ

Ищы раз наше ци не наше?

То третя, кінцева частина нашого шествія по праці *Łemkowskie etymologie*, яку зачал єм якысий час тому. Перед нами літера «п» и решта з нашой абеткы. Буду ся тримал заложеного пляну, жебы змістити ту юж вшытко. Трафило як раз на добрі знане в Бешкідах слово «папуля». Ци є оно симпатичне? То залежыт од того, кого маме на мысли. Як повіме «стуль папулю», то буде дос немиле, але коли повіме «папулька», то буде юж радше симпатичне и може відносити ся до дітины. Слово пошырене єст по цілых Карпатах, бо знают го на Закарпаттю, Буковині, Бойківщыні, тай и по Україні. Всяди описує повне лице, повну твар, так тіж вжывают го Словакы и Чехы. Означало тіж «істи» и тычыло ся дітины. Сьлід найдеме и в польскій мові, де має рішучо негативну конотацию.

Розписал єм ся ту, але дале так не буде. Подам пару слів, такых як: «подышор», «попыртаный», «порплі», «пошпотати ся» знаных нам, як думам, а затримам ся лем на «подышорі» якого колиси вжывали ґаздыні, и не лем они, по обох боках нашых гір. Ци в хыжы, ци в колибі служыл за поличку, на котрі схли статкы, або отікал там зо жентиці сыр. Подабат ся мі як о нім повідали Словакы: «polica, na ktorù sa ukladá syr» (с.180). Авторе зазначают, же слово пришло з румуньского.

Може бы то назвати сьлідом з часів, коли пастухы з тамтых теренів вандрували зо своїма отарами по Карпатах. Сьлідів такых маме в горах більше. Не хочу ту выкликати дискусию, была юж не єдна, але такы сут факты.

Тай маме юж «р», котре перескочыме, бо оказує ся дос небогате в лексемы и нецікаве для мене з огляду на свою лексику. Є ту єдно слово, котре не зарахувал бым до симпатичных, тай го помину, жебы перейти до «с», котре є гойно богатше. Зауважу, же найбарже цікавлят мене слова, якы чымси ня заскакують. Мам ту єдно такє: «скустрити ся» однотуване лем в словнику І. Горощака, поясняне яко «спротивити ся». Не чул єм тото слово, та чом єм го однотувал? Но про то, же є дивне. Певно пропустил бым го, але здало ся мі подібне до нашой «кустриці». Памятам, же нашы Няньо называли так тверду, остру траву, котру не хотіла брати навіть добрі поклепана коса. Ци можна ту відіти даякый звязок медже тыма лексемами? По-мойому можна, бо трава не давала ся легко косити, спротивляла ся. Ци Авторе терміну в словнику тай люде, котры прочытают тот текст, погодят ся на поясніня, якє одважыл єм ся ту прикликати?

Перепущам пару слів, як хоц бы: «солотвина», «спласнути/спляснути», «спуст» ци «стопец», але специяльні зазначу «сполацно» и «стопорчыти ся». О першім повім лем, же в нас было «лацно», а друге має пару синонімічных значінь. Найростіще мож повісти, же значыло то *перечыти*, не годити ся, уважати себе за *ліпшого*. Слово знане є ищы в словацкім и польскім языках. Словакы повідают «postaviť sa proti» (с. 213). В польскій мові маме: «kokoszyć się, pawić się, nadymać się» (с. 213) и ищы пару форм, тай може зато мовознавці допущают, же наше слово походит од польского, коли в тій мові має оно таку богату синонімію.

Дос скоро переходиме букву «с» и подібні буде з «т», бо материялу маме мало. Однотую такы: «тізя», «торочыти», «тямка» тай о вшыткых можна повісти, же сут дос особливы. О першім маме увагу, же записал го лем О. Гойсак, а має оно функцию прикликаня теляте. З тым ся годжу, бо памятам, же так кликали в нас телятко, але так го тіж в нас называли. За особливе мож узнати, же в Польщы, то так при нагоді, є то, же так ту называют, тепер юж рідко, гарде дівча, а фонетичні звучыт то яко „cizia". И телятко, и дівча, тай ци для той другой є то миле? Повім, же ні. Зо словом торочыти неє жадного клопоту, бо думам, же Лемкы добрі знают, же в нас значыло то пороти материял, а и сам ся він торочыт, коли буде старий. Думам, же з того взяло ся окресліня *торокы* (*frędzli*), шнуркы, якы видиме на нашых чугах. То од тороків мало піти навіть регіональне прозвиско Лемків – *торокаре* – якого не є юж в ужытю. Но и ищы «тямка» о якій повім, же означат то само, што и памят. Стосувано замінно тоты слова, але памят была на першім місци. Знают го Бойкы, Гуцулы, має оно тіж цілий ряд дериватів, але тепер тото миле слово рідко є згадуване.

Переходиме до «ф» тіж не за барз продуктивного, єднаковож однотую пару припадків. Будут такы: «фалечний», «форшпан», «фрас» и «фучка». Памятам, як старшы люде нерідко называли парібків «фалечниками». Трафля-

eprasa.pl dd47dd8e58

ло ся то толди, коли были неслухняны. О дітині, котра докучала родичам, тіж так можна было повісти. Не было то штоси надто докірливе, а замінити мож го было словом «гунцвот», што значыло майже то само. О формі фрас писал не буду, зато прикличу часто ужывану фразу: «фрас бы то взял». Думам, же для більшости люди хоц лем кус ослуханых з нашом бесідом, є то зрозуміле. Форшпан, то примусова робота, а фучка, то пшенична булка, може быти з начинкою (nadzienie).

З «х» возмеме лем «халіти» и «холошні». Перше означат марніти, псути ся. Запамятал єм такє выражыня: «Покля сонце гріє, Лемко не охаліє». Выглядало бы, же мешканцям Бешкідів недуже треба было до жытя и щесьця на тых каменистых полях и луках. А перед холодом хоронили іх теплы холошні з волняного сукна. Такы носили ґаздове, але и діти по цілых Карпатах.

Перепущаме «ц» и «ч» тай возмеме дашто з «ш». Най буде «шваля», без котрой не было бы лемківской хыжы. Слово знали Гуцулы, але было тіж по словацкій стороні, тай в Україні, а и в польскій мові. А взяло ся з німецкого языка. Міцно старам ся ити до переду, але не вшытко мож перескочыти. Треба бы однотувати такє слово як «шкортний». Памятам як Няньо повідали о жывині, же є шкортна, а означало то, же не хце істи, тай не росне. На ґаздівці была то страта, бо не было прибутку. Ищы слово «шувний», хоц я воліл бым «шварний, шварна». Перше означат гардий, а також дуже, в формі шувні. В нас частіще чути было другу форму. О дівци маме такє слово в сьпіванци: «Тото дівча шварне, што ма очка чарне, то бым я хтіл».

Закінчыме «щамбом» и «щулити». Слова добрі знаны на Лемковині, бо преціж не можна было на ґаздівці обыйти ся без того, жебы не нарубати щамб, трісок.Так звучало оно тіж в Чехах, на Словациї, але и в Польщы. А друге тіж є ґаздівскє, бо звязане з коньом. Однотувал го лем Я. Горощак, што вказує, же знане было на ґорличыні. Означало стан захованя коня, котрий «клал уха по собі», што вказувало на непокій зьвірины, тай треба было быти при ній уважным, бо кін міг остро зареагувати.

Праця авторства Адама Фаловского и Вікторії Гойсак то не є книжка до прочытаня на скоро. То суто мовознавча праця для заінтересуваных таком темом и для люди, котры хцут познавати глубше нашу бесіду. Не значыт то, же не може до нєй заздріти каждый. Заохочам до того, бо можна ся ту переконати, же наша мова є богатша ніж деякы «мудры головы» пробуют нас часами переконувати. Од себе повім, же одсьвіжыл єм собі кус памят, але и переконал ся, же мій запас нашых слів є ищы великый. Слова вдячности належат ся Авторам за то, же така праця трафила до нашых рук. ●

РЕЦЕНЗІЇ

«Інший Франко» – історичний, біографічний фільм. Режисери: Ігор Висневський, Віталій Малахов. Сценаристи: Тарас Боровок, Дмитро Наумов. У головних ролях: В'ячеслав Довженко, Ахтем Сеітаблаєв, Ірина Кудашова, Андрій Григорович, Максим Донець. Виробництво: Ganza Film. Прем'єра в Україні: 8 лютого 2024 року. Тривалість: 90 хв.

Дарина ПОПІЛЬ

«Інший Франко» – не такий інший, як би хотілось

Робота над історичним фільмом про відомого українського діяча, сина легендарного Івана Франка – Петра Франка велась ще у 2019 році. Але, як і багато інших українських прем'єр, презентація стрічки була перенесена аж на 4 роки. Український глядач міг ознайомитись із стрічкою вже з 8 лютого 2024 року.

Петро Франко дуже непересічна постать української історії, а проте про його життя і багатогранну діяльність досі знають не так вже й багато українців.

Тож художня стрічка про наймолодшого з синів Івана Франка є хорошим способом познайомити ширшу аудиторію з особистістю, що, попри різко обірваний шлях, мала наче декілька життів, а не одне.

Петро Франко був талановитим науковцем-хіміком, учасником національно-визвольних змагань (зокрема літуном УГА), співзасновником «Пласту», письменником, педагогом, політиком.

Помістити усі перипетії насиченого життя героя непросто у півторагодинну стрічку. Можливо, тому творці фільму сконцентрувалися вже на пізнішому етапі життя Петра Франка, а саме – напередодні його 51-річчя і самого святкування, в 1941 році. Події відбуваються якраз перед тим, як Петра забрали у примусову евакуацію, з якої він вже не повернувся. До сюжету стрічки вводиться вигаданий персонаж, друг юності Андрій Грищук, що досі закоханий у дружину Петра – Ольгу. А тепер хоче помститися другові за свій біль, таку можливість він має, адже працює на чинну владу і його повноваження досить широкі.

Можливо, і не треба було до історичного, біографічного фільму вводити чи не найбільше ключовою парадигмою любовний трикутник. Але, ймовірно, таким був задум, щоб зробити стрічку більше привабливою для ширшої аудиторії, «легшою» та цікавішою для сприйняття масовим глядачем.

18.

eprasa.pl dd47dd8e58

Продовження з 17 сторінки

Отже, події теперішні відбуваються в домі Франків (зйомки проводились в Домі Франка – музеї у Львові). До речі, науковими консультантами «Іншого Франка», зокрема, були відомі українські франкознавці: подружжя Богдана та Наталії Тихолозів. Богдан Тихолоз є також чинним директором Дому Франка.

Але маємо у фільмі також дуже багато спалахів з минулого Петра Франка. В одні моменти нас занурюють у пластову юність героя, де, власне, друзі Петро та Андрій знайомляться з Ольгою, в обох до неї спалахують почуття, але, як ми вже знаємо, красуня у майбутньому стане дружиною саме Петра. Ролі молодших героїв виконують інші актори. Загалом досить вдало ззовні підібрані до своїх старших версій, лише справа зросту трохи шкандибає. Чомусь у підсумку в старшому віці найвищою виявляється Ольга Франко, хоча за пластових часів ніщо такого не віщувало. Насправді у реальності Петро та Ольга познайомились не у пластовому таборі, а дещо пізніше та за інших обставин. Але все-таки маємо справу з художньою, а не документальною стрічкою, тож вигадані фрагменти не повинні нас надто турбувати. Крізь фільм Петро теж несе свій фамільний перстень, подарований йому батьком, довкола якого закручені різні перипетії. І цей момент знову ж таки видуманий суто для цікавішої фабули.

Щодо перенесень нас у минуле Петра Франка, доведеться відзначити, що ці епізоди, на жаль, не розкривають нам всієї повноти та багатогранності діяльності героя. До речі, епізоди з пластунами виглядають якось надто сучасно, особливо вбрання пластунів. Уривками нам демонструється те, як Петро воює, присутня воєнна сцена у повітрі, де, власне, він летить та падає з другом Андрієм. Сцена дуже слабенька з точки зору спецефектів, якось аж трохи соромно її споглядати. І це при тому, що для неї була спеціально споруджена репліка літака Першої світової війни моделі «Альбатрос». Літак навіть позначили тим самим бортовим номером LVGC-15960, з яким літав Петро Франко.

Згодом нам представлена сцена полону Петра, де він зустрічає доброго охоронця-поляка, який відпускає друзів на волю. Тут знову свою справу робить вже майже магічний перстень Франка. Але, щиро кажучи, слухати діалоги героїв польською було нестерпно. Цікаво, чи виробники стрічки навмисне так поковеркали польську, щоб вона нагадувала українську і була зрозумілішою українським глядачам. А може, це такий недогляд, як часто в американських фільмах герої-росіяни говорять такою російською, що її неможливо розпізнати.

Отже, всі ці події з минулого скачуть на екрані хаотичними кадрами, щоби трохи розбавити доволі гнітючу і тягучу атмосферу у родинному Домі Франків. Петро вже розуміє, що його заберуть, розуміє, що товариш виконуватиме роль його приватного охоронця, а може, й ката. Але всі далі то танцюють, то їдять, то йдуть в парк і граються в ігри. А головний герой нам постійно демонструється як такий задуманий, серйозний чоловік, що розуміє неминучість своєї прикрої долі і змирився з тим, що боротись проти системи марно.

Роль друга-ворога Андрія виконує Ахтем Сеітаблаєв. І якось вже надто яскраво всіма можливими способами підкреслюється лиходійність цього персонажа.

В той же час постать неймовірної Ольги Франко взагалі не розкрита, тому що те, що гість раз похвалив її пляцок, не можна вважати розкриттям її кулінарних талантів та потенціалу, які згодом вилились у чудову кулінарну книгу. До речі, про саму Ольгу Франко також є доволі новий український фільм «Смак свободи», рецензію на який ми вже публікували у «Нашому слові».

І хоча В'ячеслав Довженко, як дуже добрий актор, неймовірно старається зробити свого героя людяним, живим, емоційним, проте персонажу, навіть попри це, бракує цілісності та якогось довершення. Зрештою, гра Довженка – це, мабуть, одна з найкращих складових фільму. Тому що все інше у фільмі таки не допрацьовує.

При перегляді часто виникає відчуття, що головний герой наче в якомусь штучному світі, його оточують декорації, завчені сценарії і фрази. Немає необхідної динаміки, якоїсь такої повноти подій, що занурювали би нас у світ Франків, давали можливість перейнятись їхніми емоціями.

Справжня доля Петра Франка до кінця невідома. Його сліди губляться у тій злощасній поїздці зі Львова на Схід. Є багато різних версій його подальшої долі, але жодна з них не з'ясована на сто відсотків. Додому він ніколи так і не повернувся.

Різко обривають шлях Петра й у фільмі, а вже згодом в кінцевих титрах подають нам ймовірні сценарії подій. Таке завершення є абсолютно нормальним. Тільки хотілось би після нього відчувати більше емоцій, пов'язаних саме з непростим і цікавим життям героя. Натомість ми радше залишаємось з таким відчуттям недовершеності. Наче подивилися кілька частин серіалу, а продовження його вже нема і не буде.

Кошторис стрічки становить 30 мільйонів гривень. Нам як людям, далеким від кінематографу, гріх судити, чи використані ці кошти так, як треба. Хотілось би якіснішої картинки, кращих спецефектів – це точно. Але іноді дуже хороші та якісні українські фільми можна зняти і з набагато меншим бюджетом (як ось: «Мої думки тихі» чи «Люксембург-Люксембург»).

Підсумовуючи, хочеться сказати, що саме жанр українського історичного кіно поки що здається найбільш дискусійним та таким, що завжди найбільше піддається критиці, мабуть, не просто так.

Чи захочу я передивлятись «Інший Франко» ще раз? Навряд. Чи жалкую, що переглянула стрічку? Ні. Чи рекомендуємо її до перегляду? Так. Зрештою, у фільмі багато гарного, атмосферного Львова. Часто звучить гарна музика. Наприклад, пісня «Розпрощався стрілець» «Піккардійської терції». Можливо, і не до кінця творцям фільму вдалось розкрити для нас «Іншого Франка». Але хоча б невеличку частину цієї людини-легенди ми побачимо і, можливо, навіть зрозуміємо. ●

Шановні батьки, вчителі та друзі Комплексу загальноосвітніх шкіл № 2 ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі, розраховуючи доходи за 2024 рік, кожен з Вас може передати 1,5% податку на громадські організації. Щоб підтримати нашу школу, будь ласка, заповніть форму PIT і вкажіть: **номер KRS: 0000207472 cel szczegółowy: 99890**
Перерахування 1,5% податку жодним чином не обтяжує платника податків. Ми розраховуємо на Вашу доброзичливість! Гарантуємо, що отримані кошти будуть повністю використані на потреби дітей і школи. Дякуємо Вам!

eprasa.pl dd47dd8e58

ДОРОГІ ДРУЗІ! Щиро дякуємо, що ви залишалися з нами й усіма можливими способами підтримували діяльність Товариства «Калина», а також освітньо-культурну діяльність Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях.

Ми вдячні за перерахування 1,5 % податку у 2024 році на користь нашого Товариства «Калина», яке вже 19 років підтримує діяльність школи. Саме завдяки вашій постійній підтримці нам вдалося реалізувати багато проєктів і виховно-освітніх заходів, серед яких варто відзначити: Загальнопольський художній конкурс «Україна сьогодні і в майбутньому», культурознавчі майстер-класи для дітей за участю тренерок з України «Українська народна творчість – наше багатство», художні майстер-класи під назвою «Нас єднає українське мистецтво».

Наші художні колективи мали змогу взяти участь в оглядах та фестивалях, наприклад, у Дитячому фестивалі української культури в Ельблонзі, Огляді української співаної поезії та авторської пісні в Ольштині, Фестивалі українських дитячих колективів у Кошаліні.

Сподіваємося, що завдяки вашій допомозі у 2025 році ми зустрінемося з українськими друзями з усієї Польщі на культурно-освітніх заходах, щоб представити багатство української культури.

Уся наша діяльність спрямована на розвиток українських дітей і молоді в Польщі, а також сприяє інтеграції польсько-української спільноти.

Любомира Тхір, директорка
Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях,
управа Товариства «Калина»: Івона Тетковська, Дарія Степанюк, Оксана Корисько

1,5 % на Українську школу в Бартошицях

Звертаємося з великим проханням до людей доброї волі, для яких не байдужий розвиток українського шкільництва у Польщі, перерахувати 1,5 % прибуткового податку за 2024 р.

Ваша допомога необхідна для реалізації навчально-виховних завдань Української школи в Бартошицях та заходів, які служать розвиткові української ідентичності. То завдяки Вам, наші художні гурти можуть брати участь, між іншим, у дитячих фестивалях у Кошаліні та Ельблонзі, культурних оглядах в Ольштині, Кентшині, щоб популяризувати нашу культуру. Ми вдячні ВАМ за дотеперішню підтримку.

При поданні декларації у податкову в пункті щодо перерахування півтора відсотка введіть дані:
Stowarzyszenie «Kałyna» KRS: 0000208516

Любомира Тхір, директорка Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки
з українською мовою навчання в Бартошицях, управа Товариства «Калина»

50-й ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ АНСАМБЛІВ КОШАЛІН 2025

відбудеться **31 травня – 1 червня 2025 року** (субота, неділя) в Балтійському драматичному театрі у Кошаліні на вулиці Театральна Площа 1 (Plac Teatralny 1)

Зголошення про участь ансамблів просимо пересилати листом **до 5 травня ц.р.** на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: **94 /342-64-70**, **884-994-009**, **zup_koszalin@wp.pl**

Заохочуємо до участі всі ансамблі, особливо кабаре та інструментальні групи! БЕЗ КАЗОК!

У заяві слід подати: ● назву ансамблю ● місцевість ● ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон ● тему, заголовок, час тривання програми, рід виступів (субота – не довше 15 хв.; неділя – 10 хв.) ● кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) ● кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Zadanie publiczne jest współfinansowane ze środków Gminy Miasta Koszalina
Zadanie publiczne jest współfinansowane z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego
Zadanie dofinansowano ze środków Budżetu Państwa (Działalność zmierzająca do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości ukraińskiej . * Dziecięce Festiwale i Konkursy)

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl dd47dd8e58

Przekaż 1,5 % na rzecz dzieci

ze szkół w Białym Borze

oraz punktów nauczania

Передайте 1,5% дітям зі шкіл

у Білому Борі

та навчальних пунктів

KRS nr 0000138192 KIWANIS

1,5%
PODATEK DOCHODOWY

Związek Ukraińców w Polsce

KIWANIS INTERNATIONAL
SERVING THE CHILDREN OF THE WORLD

Wspieraj dzieci - przekaż podatek!

więcej informacji: www.liceum-bialybor.pl · www.sp2bbor.eu

Змінюємося завдяки Вам, змінюємося для Вас!

ПЕРЕДАЙ 1,5% СВОГО ПОДАТКУ
НА ВІДБУДОВУ НАРОДНОГО ДОМУ

KRS: **0000564708**
cel szczegółowy: **Narodnyj Dim**

1,5%

grasa.pl dd47dd8e58